

БАТЛАВ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН УЯАНГАХИШИГ

ӨМГӨӨЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл

Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6-д хуульчийг өмгөөлөгчийн шалгалтад оруулахаас татгалзах тохиолдолдлыг тусгасан ба 8.6.3-т “энэ хуулийн 15.1.12, 15.1.13-т заасан өмгөөллийн үйл ажиллагаатай хавсран эрхэлж болохгүй ажил албан, тушаал эрхэлж байгаа” гэж заасан нь шалгалтад орох хуульчийн эрхийг дор тайлбарласан үндэслэлээр зөрчиж байна.

Өмгөөллийн тухай хуулийн 15.1.12, 15.1.13-т өмгөөллийн үйл ажиллагаанд хавсран эрхэлж болохгүй албан тушаалыг тусгайлан заасан нь өмгөөллийн үйл ажиллагааг хараат бусаар эрхлэх боломжийг бий болгох зорилготой юм. Тухайлбал, өмгөөлөгч нь төрийн албан тушаалыг хавсран эрхэлсэн тохиолдолд шүүн таслах үйл ажиллагаанд нийгмийн бүхий л салбарт ажиллаж, амьдарч байгаа этгээдийн хууль ёсны төлөөлөгч болохын хувьд албан тушаалтны нөлөөнд автах эсхүл ажил, албан тушаалаар дамжуулан нөлөөлөх, давуу байдал үүсгэх зэрэг эрсдэлийг үүсгэнэ гэж үздэг.

Гэтэл хуульчийг өмгөөллийн үйл ажиллагаа явуулах эрх авах эсэх нь тодорхойгүй үе шат буюу өмгөөллийн шалгалтад бүртгүүлэхэд тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.12, 15.1.13-т заасан ажил, албан тушаалаас чөлөөлөгдөхийг шаардах нь хуульчийн эрх зүйн байдалд сөрөг үр дагавар бий болгож байна. Хуульч өмгөөллийн эрх авах шалгалтад оролцоод тэнцэхгүй байх, эсхүл тэнцсэн ч хүсэлт гаргаж өмгөөлөгчдийн нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлж эрхээ авахгүй байх эрх нь нээлттэй байдаг тул хуульч шалгалтад бүртгүүлэхэд энэ хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.12, 15.1.13-т заасан ажил, албан тушаалаас чөлөөлөгдөхийг шаардахгүй байх нь зүйтэй.

1.2. Практик шаардлага

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг боловсруулах ажлын хүрээнд Монголын өмгөөлөгчдийн холбооноос холбогдох санал, судалгааг хүлээн авлаа. Өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх олгох шалгалтыг Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбоо эрхлэн зохион байгуулдаг бөгөөд шалгалтад бүртгүүлэх хүсэлт гаргасан иргэдээс Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3-т заасан шаардлагатай холбогдуулж гомдол хүсэлт ирсээр байна. Тухайлбал, 2023 онд Өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх олгох шалгалтад нийт 283 хуульч бүртгүүлэх хүсэлт гаргасны 238 хуульчид шалгалтад орох эрх олгож, харин 45 хуульчийг Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3-т заасан “энэ хуулийн 15.1.12, 15.1.13-т заасан өмгөөллийн үйл ажиллагаатай хавсран эрхэлж болохгүй ажил албан, тушаал эрхэлж байгаа” гэх үндэслэлээр бүртгэхээс татгалзсан байна.

Дээрх 45 хуульчийн 14 хуульч нь Монголын Өмгөөлөгчдийн Холбооны Ерөнхийлөгчид хандан шалгалтад бүртгэхээс татгалзсан шийдвэр нь тэдгээрийн эрх ашгийг хөндөж байгаа тухай гомдол гаргасан байна.

Түүнчлэн, Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3 дахь заалт нь Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг болон Арван зургаадугаар зүйлийн 4

дэх заалтыг зөрчсөн асуудлаар Монгол Улсын иргэн Э.Түмэнбаяр 2022 онд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцэд хандан мэдээлэл ирүүлсний дагуу маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагаа үүсгэж үүний дагуу Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3 дахь заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай Үндсэн хуулийн цэцийн 2022 оны 02 дугаар дүгнэлтийг гаргасан байна. Уг дүгнэлтээр тухайн заалт нь Үндсэн хууль зөрчөөгүй гэж дүгнэсэн боловч үндэслэх хэсэгт Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3 дахь заалт Үндсэн хуульд заасан ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрхийг хязгаарласан байх магадлалтай гэж хүлээн зөвшөөрсөн байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Өмгөөллийн тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслийн зорилго нь аливаа хуульч нь өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх шалгалтад хууль бус хязгаарлалтаас ангид байж, тухайн шалгалтад бүртгүүлэх, оролцох боломжоор хангагдах, ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрхийг эдлэхэд оршино.

Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг дараах байдлаар томъёолж тусгасан болно:

- Хуулийн төслийн нэгдүгээр зүйлд “Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай” гэж;
- Хуулийн төслийн хоёрдугаар зүйлд “Энэ хуулийг батлагдсан өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө” гэж тус тус тусгасан болно.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Өмгөөллийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6.3 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар тус хуулийн бусад зохицуулалт хөндөгдөхгүй бөгөөд хуульч нь өмгөөлөгчийн шалгалтанд тэнцэж, өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрхийг авахдаа Өмгөөллийн тухай хуулийн 15.1.12, 15.1.13-т заасан өмгөөллийн үйл ажиллагаатай хавсран эрхэлж болохгүй ажил албан, тушаалаас чөлөөлөгдөх хуулийн шаардлагыг хэрэгжүүлэх боломж бүрдэх юм. Ингэснээр нэг талаас, иргэн ажил мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох эрх хангагдах ба нөгөө талаас өмгөөллийн үйл ажиллагааг хараат бусаар эрхлэх боломжийг бий болгох хуулийн зорилго хөндөгдөхгүй, зөв хэрэгжих нөхцөл хангагдана.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаарх санал

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Олон Улсын гэрээ болон бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэн боловсруулсан бөгөөд бусад хуулийн зохицуулалттай харшлах болон хөндөгдөх зохицуулалтгүй болно.